

Učítelia radia svojim kolegom

Umenie byť učiteľom / Zuzana Berová – Peter Bero //
 Matematikov žalospev / Paul Lockhart / Preklad Barbora Kamrlová / obe knihy Raabe 2016

Vydavateľstvo Raabe Slovensko prinieslo na trh dve publikácie od učiteľov, ktorí na istý čas opustili katedry, no vrátili sa za ne silnejší a skúsenejší. So svojimi názormi a radami sa rozhodli podeliť.

Žijeme v časoch, kedy sa dynamicky všetko mení, a platí to aj pre školu. Mládež používa informačné technológie tak zručne a v takej miere, že škola stratila v procese vzdelávania svoje dominantné postavenie a čelí novým výzvam. Učítelia začali hlasno pomenúvať predovšetkým finančné problémy v školstve a ich vyriešením podmieňujú ďalšie štrukturálne zmeny v tejto oblasti. Rodičia sa viac zaujímajú o to, čo sa v škole deje – kto a ako ich deti vzdeláva a vychováva. Keďže štát na potreby učiteľov reaguje zväčša pomaly, úsilie o modernejší spôsob výučby zostáva na konkrétnych pracoviskách a zaniatých jednotlivcoch.

Humanistický prístup

Medzi nich patria aj Zuzana a Peter Berovci, ktorí priniesli na trh knihu *Umenie byť učiteľom*. Z názvu útlej publikácie možno správne vytušiť jej cieľovú skupinu, ako aj jej ambicióznosť. Text je štruktúrovaný do trinástich kapitol, ktoré zahŕňajú všeobecné rady, vhodné pre začínajúcich pedagógov, ako i pre tých, ktorí potrebujú nové impulzy k svojej náročnej práci. Knihu možno jednoznačne charakterizovať ako motivačnú literatúru, pričom sa usiluje napasovať každodennú pedagogickú prax na akési všeobecné odporúčania. Autori využívajú svoje učiteľské skúsenosti, ako aj skúsenosti tých, ktorí tvoria didaktické materiály, a tiež zručnosti zo súkromnej sféry a podnikateľského prostredia. V jednotlivých kapitolách sa venujú témam ako osobný rozvoj, sebavedomie, sebaakceptácia, spolupráca, reč tela – ale aj prezentačným a organizačným schopnostiam.

Možno oceniť, že kniha zahŕňa témy, s ktorými sa študenti pedagogických odborov v rámci univerzitného štúdia priamo nestretávajú, no majú pritom veľký vplyv na priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu a vytváranie vzťahu medzi žiakom a učiteľom. Čitateľ sa dozvie napríklad názor autorov na to, ako pracovať s hlasom v prípade, že je trieda nedisciplinovaná, autori mu tiež poradia, aké voliť

oblečenie, prečo učiteľ nemá byť pre žiaka kamarátom, alebo vysvetlí, prečo majú žiaci radi zavedené školské zvyky a tradície. Učiteľom pripomínajú, aby dbali o svoj vzhlad, ktorému predovšetkým pánska časť zborovni – máme na mysli jedincov s dlhšou praxou – prikladá stále menšiu pozornosť, čo sa v konečnom dôsledku podpisuje na vnímaní celej inštitúcie. Pani zástupkyňiam zas autorská dvojica pripomína, prečo nemajú pred slávnostným otvorením školského roka zbierať odpadky zo zeme, a ako veľmi je dôležité dodržiavať sľuby a držať sa stanovených pravidiel.

Z celého textu cítiť humanistický prístup k vzdelávaniu a k žiakom. Jednotlivé predmety a učivo autori nevnímajú ako cieľ, ale skôr ako prostriedok k všestrannému rozvoju a podpore ich zručností. Úlohou učiteľa je „dávať podnety, ponúkať možnosti, skrátka vytvárať prostredie, v ktorom môžu žiaci realizovať svoju prirodzenú snahu získavať poznatky, zlepšovať sa“. Prístup, pri ktorom sa z chyby nerobí stigma, ale prostriedok na zlepšenie.

V porovnaní s inou pedagogickou literatúrou možno oceniť živý a uvoľnený štýl, ako aj univerzálnosť rád, no kliše motivačnej literatúry v podobe príbehov zo života Steva Jobsa a Billa Gatesa si autori mohli odpustiť.

Vyhodiť vzorce, cvičenia, poučky

Čo sa vám vybaví, keď si spomeniete na svoje hodiny matematiky? Utrápený učiteľ vysvetľujúci postupy počítania príkladov? Nekonečná zbierka úloh? Príprava na testovanie?

Paul Lockhart vo svojej knihe *Matematikov žalospev* (preklad Barbora Kamrlová) nenecháva kameň na kameni a kritizuje takmer všetko, čo nám s výučbou tohto predmetu asocioje. Publikácia je rozpracovaná verziou pôvodne anonymného textu, ktorý koloval medzi učiteľmi matematiky a rozvíril medzi nimi živú diskusiu. Lockhart ako učiteľ a vedec prešiel všetkými stupňami vzdelávacieho systému, pracoval na najlepších amerických

univerzitách, aby napokon „šiel učiť pubertiakov v obyčajnej škole v New Yorku“.

Vzorci, cvičenia, poučky, odborné termíny – to všetko by z výučby vyhodil. Úplne by zrušil povinné kurikulum a štandardizované testovanie. Vysmieva sa materiálne-technickým pomôckam, a dokonca aj matematike napojenej na praktický život. Učiteľov nabáda, aby ju prestali učiť, a začali ju so svojimi žiakmi robiť. Nemajú stáť v pozícii toho, kto vysvetľuje postupy riešenia úloh, kontroluje a opravuje cvičenia. Učiteľ má byť len akýmsi prostredníkom medzi úlohou a žiakmi: „Dajte svojim žiakom dobrú úlohu, nechajte ich s ňou zápasiť a dovoľte im, aby boli frustrovaní. Sledujte, s čím prídu. Počkajte, kým sa budú topiť v nejakej myšlienke, a potom im dajte nejaké techniky. Ale nie priveľa.“ Žiaci majú mať priestor na objavy, na to, aby tvorili hypotézy, kladli otázky a formulovali vlastné úsudky. Matematika má byť radosťou, umením, „rozhovorom s vlastnou myslou“. Autor nešetrí ani samotných učiteľov, keďže si uvedomuje, že jeho odporúčania by ich v praxi stáli veľa námahy a premýšľania, čo je však podľa neho v protiklade s cestou najmenšieho odporu, do ktorej mnohí pedagógovia postupne zapadajú.

Idealizmus za katedrou

Obidve knihy majú potenciál oslovit svoju cieľovú skupinu a poskytnúť jej pre prácu nové podnety. Mnohé rady však predsa len narážajú na tvrdú realitu slovenských škôl. Lockhartov anarchistický prístup môže byť inšpiratívny v prípade niektorých parciálnych tém, no pri dnešných výkonových štandardoch a permanentnom testovaní sa nedá dosť dobre použiť. Akokoľvek vzletné motivácie Berovcov by bolo potrebné doplniť systémovými zmenami, ktoré by pedagógom umožnili kariérny rast, a tiež dostatočné ohodnotenie tých naozaj kvalitných. Mám dojem, že v školstve nás všetkých čaká ešte veľa práce.

Ivan Stodola, stredoškolský učiteľ dejepisu